

De opmars van postzegelparken in Amsterdam en daarbuiten

▲ Het eerste postzegelpark in de Indische Buurt

Met vereende krachten

Vol ambitie stond Stichting Postzegelparken in de zomer van 2010 in de startblokken om binnen 3,5 jaar tien postzegelparken te realiseren in de Indische Buurt in Amsterdam. Dat maakt begin 2013 een mooi moment om de tussentijdse balans op te maken. Wat is wel en niet gelukt?

Postzegelparken zijn kleine, recreatieve, openbare plekken met een uitgesproken identiteit. Huiskamers waar buurtgenoten elkaar ontmoeten. Om af te trapen met wat gelukt is: dit voorjaar wordt in de Indische Buurt het derde postzegelpark aangelegd. Voor het vierde park worden ontwerpvoorstellen gedaan en de voorbereidingen voor een vijfde postzegelpark staan in de steigers. In het Voorbeeldproject Postzegelparken wordt een eerste netwerk van postzegelparken in Nederland gerealiseerd: een keur aan aantrekkelijke plekken op loopafstand in een buurt.

Bewonersbetrokkenheid van A tot Z

Stichting Postzegelparken heeft het initiatief genomen tot dit voorbeeldproject. Stadsdeel Oost Amsterdam en woningcorporaties Eigen Haard, Ymere en De Alliantie steunen het initiatief en zijn vaste samenwerkingspartners vanuit de overtuiging dat de postzegelparken bewoners stimuleren en activeren, maar vooral dat de buurt er leefbaarder van wordt. Wil een postzegelpark echt van de buurt zijn, dan moeten de omwonenden en het maatschappelijk middenveld er gedurende het hele proces op één of andere manier bij

betrokken worden: bij de selectie van de plek, bij het bepalen van de bestemming, bij de realisatie ervan en bij het beheer. Via bijeenkomsten, werkgroepen, nieuwsbrieven, een website, flyers, facebook en twitter heeft de buurt de kans haar stem te laten horen. Het inspraaktraject wordt aan het begin van het proces gestart zodat er betrokkenheid ontstaat, verkeerde inrichtingsvoorstellen worden voorkomen en bewoners een natuurlijke verantwoordelijkheid voelen voor het behoud (beheer en onderhoud) van de plek.

Een neutraal luisterend oor

Als de gemeente haar oor te luisteren legt in de stad verwachten burgers al snel dat met alle informatie, klachten en wensen iets gedaan wordt. Dat is niet altijd gemakkelijk. In de Indische Buurt fungeert Stichting Postzegelparken als onafhankelijke partij die kan optreden tussen al die partijen die bij de inrichting van een buitenruimte betrokken zijn. In de stichting zitten behalve onafhankelijke bestuursleden en een beleidssecretaris ook de partijen die het project namens de stichting uitvoeren. Voor de Indische Buurt

in de reeks. Buurtbewoners besloten de openbare ruimte terug te veroveren, gingen letterlijk met elkaar op de stoep zitten. Onder begeleiding van de stichting zijn er nu kindertuinen, een schaakbord en een terras. De binnenkort te plaatsen kiosk zal voorzien in de mogelijkheid om thee en koffie te schenken, en wordt ook de plek waar de buurtregisseur zijn spreekuur kan houden en van waaruit activiteiten georganiseerd worden.

Zwaan kleef aan

Nadat bewoners - rond het inmiddels ontwikkelde tweede postzegelpark - zelf een aantal vlinderstruiken in de strook gras voor de deur hadden geplant, ontstond er beweging. De wensen van omwonenden werden geïnventariseerd. Naast een vlindertuin wilden zij ook een buurtmoestuin, een kruidentuin en een fruitboomgaard om de plek een natuureducatief karakter te geven. Enkele maanden later is het postzegelpark met hulp van de buurtbewoners aangelegd en zijn alle moestuinen uitgegeven. De belangstelling om wat met buurtgenoten te doen neemt toe. Bewoners vanuit verschillende culturen raken met elkaar in gesprek, leren elkaar kennen, organiseren gezamenlijke 'postzegelparkacties' en eten groenten uit de openbare tuin.

▲ Aanleg en natuureducatie.

▲ De gerealiseerde moestuin in postzegelpark 2.

zijn dit de project- en procesbegeleider en landschapsarchitecte. Zij informeren het bestuur over de voortgang. Daarnaast initieert de stichting bijeenkomsten met bewoners en andere belanghebbenden in de buurt, het stadsdeel, de corporaties en financiers.

Terugwinnen plek voor de deur

Van een verzamelplaats voor junks en gespuis tot een beplant openbaar terras waar de buurt ongestoord durft samen te komen. Dat is het eerste postzegelpark

Gebundelde financiering

In een tijd waarin grootschalige vernieuwingsprojecten financieel niet haalbaar zijn, is het zeer welkom dat verschillende partijen de handen ineen slaan om samen vernieuwing mogelijk te maken. Naast samenwerkingspartners zijn Stadsdeel Oost en de woningcorporaties Eigen Haard, De Alliantie en Ymere cofinanciers in het project. De woningcorporaties betalen voor de locaties waar zij aanpalend bezit hebben mee aan de totstandkoming van postzegelparken. Eén van de voordelen van betrokkenheid van een stichting is dat deze fondsen, subsidiënten en sponsors er

financieel bij kan ► betrekken. In het Voorbeeldproject Postzegelparken is dit uitermate goed gelukt met financiële steun van de voormalige ministeries van VROM en LNV, Stichting DOEN, het VSBfonds, Fonds Sluiferman van Loo en de Centrale Stad Amsterdam. Door de gecombineerde financiering zijn de (financiële) mogelijkheden voor een postzegelpark groter. Een bijkomstigheid is dat het aantal kaders en randvoorwaarden voor de uitvoering van het project groeit en het realiseren van een postzegelpark dat uiteindelijk in ieders straatje past een tijdsintensieve uitdaging is.

Gebundelde financiering 2.0

Anno 2013 en na realisatie van het eerste netwerk dient de vraag zich aan of het nog steeds haalbaar is gebun-

delde financiering te realiseren. Ons antwoord is: ja. Voor woningcorporaties die kampen met een bezuinigingsopgave is de aanleg van postzegelparken een uitgelezen kans om middels een kleine investering bij te dragen aan de leefbaarheid van een buurt. Voor de fondsen en subsidiënten geldt dat het herinrichten van de openbare ruimte niet direct aantrekkelijk is. Maar voor aangeklede plekken in de buurt die de leefbaarheid en sociale cohesie ten goede komen, mensen verleiden elkaar te

ontmoeten en kwetsbare groepen een grotere actieradius geven verwachten wij interesse om een bijdrage te doen. Daarnaast moet het zwaan-kleef-aan-principe op den duur ook gaan gelden voor lokale financierende partijen. Het is de Stichting Postzegelparken in de Indische Buurt nog niet gelukt om het midden- en kleinbedrijf, een industrie of een scholengemeenschap in de buurt financieel bij te laten springen. Naar de toekomst toe wil de stichting bij deze belanghebbenden meer de nadruk leggen op bijdrages in natura in het kader van ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’. Sponsoring van materiaal, groen of mankracht tijdens de aanleg lijkt meer voor de hand liggend in het huidige economische klimaat.

Uitdagingen binnen bestaande regelgeving

Ruim 2,5 jaar na de start van het project is duidelijk dat de doelstelling tien parken in 3,5 jaar niet gehaald wordt. In de praktijk ervaart de stichting dat de gemeentelijke regelgeving en toetsing - ook al gaat het om snippers in de openbare ruimte - moet worden nageleefd. In samspraak met stadsdeel Oost is het gelukt dat proces iets te verkorten, bijvoorbeeld door inspraak van bewoners aan de voorkant. Maar een verzoek tot aanpassing blijft een tijdrovend proces. Hoewel een snelle realisatie gewenst is, zeker door de bewonersparticipatie, is er van tijdwinst (nog) geen sprake. Wat ook moeilijk lukt is het toevoegen van grappige details aan een ontwerp. Luchtige toevoegingen als kunsttuintjes, fonteintjes en kioskes waar je (betaald) kleine etenswaren kunt verkrijgen, blijken veelal niet haalbaar vanwege het tijdsbestek waar binnen je een park wilt realiseren, uitgebreide regelgeving en de extra beheerskosten. Zou dat niet beter kunnen? Juist die details maken een plek ‘net even anders’. Om creatieve bewonerswensen te realiseren is meer flexibele wetgeving noodzakelijk. De stichting volgt hierin op de voet experimenten met flexibele bestemmingsplannen die op dit moment worden uitgevoerd door Platform31. De ministerraad heeft op voorstel van minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu ingestemd met het benoemen van dit experiment onder de Crisis- en herstelwet. Hoop gloort aan de horizon.

▲ Bewonersparticipatie.

FOTO: MELLOUKICADAT

▲ Schaken in het eerste postzegelpark.

Groen + bewoners = hot

Gelijktijdig met de totstandkoming van de postzegelparken in de Indische Buurt schieten gelijksoortige initiatieven als paddenstoelen uit de grond. Deze veelal tijdelijke initiatieven zijn geënt op stadslandbouw, het motto 'groen is gezond' en het invullen van braakliggende terreinen. Op terreinen waar een woningblok gesloopt is en voorlopig (om financiële redenen) nog niet gebouwd wordt, zijn gemeenten bereid buurtinitiatieven een plek te geven. Dit is een ontwikkeling die Stichting Postzegelparken een warm hart toe draagt. De stichting beschouwt de aanleg van plekken als postzegelparken door en met bewoners over heel Nederland, naast wat ze aan enthousiasme en betrokkenheid onder bewoners ziet in de gerealiseerde postzegelparken, als één van de succesfactoren van haar activiteiten. Naast een rol in de realisatie van postzegelparken draagt de stichting op landelijk niveau kennis uit. Ze wil ervaringen van gemeenten, woningcorporaties en bewoners bundelen om een platform te creëren op het gebied van *bottom-up* en gezamenlijke initiatieven in de openbare ruimte. Een koepel waaronder kennis wordt uitgewisseld, inspiratie wordt opgedaan, waar nieuwe initiatieven kunnen ontstaan en waardoor een krachtige organisatie kan worden opgebouwd.

Grappige details toevoegen aan het ontwerp lukt moeilijk vanwege bestaande regelgeving

In de ogen van de stichting is het sociaal-fysieke concept 'postzegelparken' goed. Het beantwoordt aan de noodzaak om goedkope recreatie in dagelijkse leefomgeving mogelijk te maken en speelt in op de behoefte van steeds meer burgers om in de eigen buurt initiatieven te ondernemen. De goede weg is ingeslagen, maar er is nog veel openbaar terrein te winnen. Aan de slag! ●

WEBSITES

www.postzegelparken.nl
www.publicarea.nl
www.burowitsenburg.nl